

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

II. Sitnè Dei ad creaturas commutatiua iustitia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

*Sitnè Dei ad creaturas commutativa
iustitia.*

CERTAMEN I.

*Contradictoriarum sententiarum Patro-
ni, & solida nostræ negantis
fundamenta aliqua.*

1. **I**ustitiam commutativam Dei ad homines secundum legem spectari, omnique eius promissione, & pacto cum hominibus seculo nunc Theologorum agnoscit; ac verò supposito iustitiam commutativam Dei ad homines afferunt Aureolus in 1. d. 46. art. 1. colum. vlt. & in 4. d. 46. art. vnic. à mod. Supplementum Gabriel. ibi q. vnic. conclus. 2. Capreol. in 2. d. 27. q. vnic. art. 3. vbi in hanc sententiam S. Thom. explicat multis locis, & cum aliis vbi negatium docet conciliat (quam imitatur Sylvestr 1. p. consuatorij qu. 21. art. 2. §. 5. multorum interpretationem ad S. Thom. loca esse dicens. Iussque in affirmantem etiam non obscure videtur iuss. Ceterum S. Thom. & viri huius Thomistae sententia solum est de aequalitate, quasi quantitas operum à iusto, & satisfaciende gratia informata procedendum (vt ex locis, quae latè congerit Fasolus dub. 2. à numer. 26. ad 29. inclusivè legenti constat) quod scilicet etiam promissione praemij gloriae ac opera habent vnde nec etiam, & negantis sententia Primipilus Vasquez nonne fatetur. Seclusa autem promissione, nec ius ad gloriam iustis fore: neque Deum cum illis ex iustitia commutativa in gloria retributione legi gerere posse concors hominum, & omnium Theologorum sententia est: quare ex veritatis scholasticis pro affirmante sententia vnus reperitur alter. Pluribus siquidem antiquis, quos Fasolus num. 30. in affirmantem sententiam interpretari conatur, nihil aliud sua interpretatione, & locorum inductione cunctis, quam operum iustorum habere cum praemio supernaturali aequalitatem, eam verò Recentioribus multis expensis fundatam tradidit Soarius nonne tom. 6. de gratia lib. 12. cap. 30. tom. 1. in 3. p. d. 4. sect. 5. & 6. tom. opuscul. select. de libertate divina d. 2. sect. 2. ac fusa tota d. de iustitia Dei: Rebella 1. p. d. 1. qu. 21. puncto 1. quos imitatur Vallensis 1. d. de iustit. qu. 4.

fect. 3. Ragula 3. p. d. 3. §. 6. d. 20. §. 2. Grando tem-
perat. 7. d. 4. lect. 2. Fallolis tunc. in 1. p. q. 1. r. 1. et
dubit. 2. num. 16. Dicaflilo de iust. & iure lib. 2. r. 1.
d. 2. dubit. 2. num. 47. Probabilem credit. Ioannes
Prapostorus 1. p. quæstion. 2. r. articulus. 1. dubit. 3. r. 2.
verbo *Aduerbe* hic ad paragraghi suum. Didacus Ruzi
d. 8. f. lect. 1. vt ex variis eius conclusionibus. 1. r. 2.
& ex lect. 4. ac deinceps constat, tamen specul. huius
doctrinæ de debito reum promissum non autem promi-
tentis à nobis impugnatæ d. 1. quæ. 3. Tancorus d. 1. r.
de Incarnatone quæ. 2. dub. 6. & 1. p. d. 2. quæ. 1. r. dubio.
Puente Hurtado 3. p. tota d. 12. Ariaga 1. p. tract. 1.
d. 31. & lect. 2. ex iactio principio d. 3. de dominio
num in solidum simul circa rem eandem; citatur etiam
à Tannero & à Ruiz fect. 2. num. 3. Alberici. tract. 1.
corollar. quæst. 18. Theolog. ex 1. prin. Philofof. tract.
ex cæteris huius affirmatiua extendit adhibere Molanus.
p. q. 1. a. 2. Aluar. ibidem quæ. 4. n. 33. Cabrera ibidem
d. 8. & Rubensin a. d. 4. dub. init.

[illegible]

ad 3. §. *Ad confirmationem.* Bellarm. 5. de iustificat. cap. 16. fine Artagon. 2. q. 61. art. 4. Zumel. 1. 2. q. 114. ac Interpretes S. Thom. 1. part. q. 2. 1. art. 1. Caiet. & Bann. Peland. d. vn. concl. 3. Gonzalez Albelda d. 63. sect. 1. Ripa. Nazar. & Nauarrete noster Ioannes Præposit. dubit. 1. §. secundo.

3. Ex quorum citatione liquido constat, quantum nostra hæc sententia Deo iustitiam commutativam proprie talem negans Scholasticorum autoritate affirmativè excedat: siquidem ex Præcis Theologis vnus Aureolus exploratus eius assertor contra reliquos fuit, vixque alter ex æquiuoca aliqua sententia sua alicubi prolata, vtenimque, à Recentioribus induci casso labore pro illa potest, cum eam de iustitia, vt summum, distributivam loqui, & textu ipso, & ex aliis eius locis, vbi de commutativa iustitia ex instituto disputabat apertum sit: vt videre est in Capreolo locis citatis. Sed quoniam affirmativæ sententiæ Patroni Recentiores S. Thomam distoris plurimum locorum eius allegacionibus, & interpretationibus in suas partes trahere contendunt. Constanter illum Deo commutativam ad homines iustitiam propriam negasse ostendendum hic erit, & quidem loca omnia, quæ ex S. Thom. pro affirmativa inducuntur iuncta etiam Capreoli interpretatione in 2. d. 27. q. vnica. art. 1. init. dicentis ad Durand. obiectionem S. Thomam in summa distinctionum sententiam negativam hanc mutasse, cum nullus summæ locus id suadens affertur à Capreolo, inane est: quin neque sententiæ huius negativæ retractationem à Sancto Thoma in summa præstitam Capreolus ipse credidit, cum eo ipso loco, & citato alio, ex 4. sententiarum d. 4. negativam nostram conclusionem vti S. Thom. doctrinam teneatur: loca verò ipsa, quæ ex Sancto Thoma pro affirmativa sententia profertur à Capreolo, & à nostro Falolo vberius congeruntur, solum probant mentem Sancti Thomæ, & Capreoli fuisse operibus iustorum, quæ secundum se, & intrinsecum sui considerata aequalitatem & condignitatem cum supernaturali premio gloriæ non haberent ex sanctitate operantis, & gratiæ iustificantis informatione aequalitatem & condignitatem sortiri, vt num. 1. dicebamus: quare non inde à iustitiæ proprietate præmi retributionem desicere, si reliqua ad iustitiæ propriæ speciem aliquam ex enumeratis requisitis non absint; vti ad speciem commutativam in Sancto Thoma sententia absint, absenteque eius argumentis monstrabimus ex locis 1. part. & 1. 2. & 1. contra gentes desumptis, quæ Doctoribus sententiæ suæ communia, & receptissima sunt, nec leui roboris sui argumento: cum tot, tantisque Scholasticis, tot etiam sæculis, in eius negativam sententiam pertraxerint.

4. Probatur primo ratione Sancti Thomæ 1. p. q. 2. 1. art. 1. corpore, vbi de iustitia commutativa ait. *Hæc non comparatur Deo, quia, ut dicit Apostolus Rom. 2. Quis prior dedit illi, & retribuetur ei:* Quibus hæc ratio conuenitur, iustitia commutativa Dei ad creaturas rationales necessario, & ex specie iustitiæ commutativæ versari debet inter acceptum prius, & tantundem redditum in compensationem: atqui nihil prius accipit Deus à creatura rationali: ergo neque ex iustitia commutativa potest reddere tantundem. Minor probatur: quia nihil à creatura rationali Deus, casu aliquo potest recipere, nisi bona opera meritoria: atqui hæc non accipit quin prius Deus ipse donet aliquid, ratione cuius (et si alia deciderent) ea ipsa honesta opera Deo debeantur, eiusque solentur: ergo nihil accipit prius Deus à creatura, quod solentur deinde, atque ex iustitia commutativa reddere possit. Confirmatur: quia idem ipsum nequit aliquem debitorem alicui, & creditorem illius constituere: atqui bona ipsa opera honesta, & Dei beneficia, ac dona sunt, quæ dubio procul Deo debemus: ergo eis ipse non possumus se videri creditores Dei constituti. Confirmatur secundo: quia neque solutio, neque obligatio ex iustitia propria commutativa oriri, fundari potest in dato, aut accepto creditore, atqui nostra bona, & honesta opera, bona sunt Dei & principaliter, quam nostri: ergo eis nequit fundari, oriri satisfactio nostra, aut obligatio Dei ex iustitia propria, & stricta commutativa. Dices: opera nostra honesta ex domino & potestate indifferenti atque bono vti arbitrij nostri

gratiæ auxiliantis procedere debere, de factoque procedere: quia ratione à nostra etiam libertate sunt. Deoque exhibentur, nec ea ratione, & denominatione à Deo, cuiusque gratia proveniunt magis, quam operatio, seu effectus à duplici principali principio, seu agente essentialiter subordinato inuicem in operando, quatenus ab vno est, ab altero cum principio sit, aut esse ab illo dici queat. Patet in visione quavis à potentia, & obiecto, siue immediatè, siue mediis speciebus, tanquam à duplici partiali agente, siue principio essentialiter subordinato inuicem in elicienda visione: quæ quidem, vt ab obiecto est, non est à potentia, neque è contra, vt à potentia esse ab obiecto dici potest. Et quidem, si etiam, quatenus à nostro arbitrio bonoque vti nostro gratiæ auxiliantis, ab hac & Deo opus nostrum venire proxime, & formaliter censetur, & quid laudis, meriti que nostri in bonis, ac honestis operibus erit, quod Deus, non quidem ex iustitia propria commutativa, sed ex quavis alia virtute præmi in nobis? Siquidem, vt à gratia Dei formaliter opus nostrum honestum est, meritum apud ipsum, nobisque nostræque industriæ ad laudem imputabile non est: atqui, vt à nobis etiam proxime, & formaliter honestum opus nostrum, iuxta argumenti huius doctrinam, est à Dei gratia est: ergo nec meritum apud Deum, nec nobis ad laudem imputabile est, quod est erroneum.

5. Nihilominus solutio hæc eis etiam instantis, & exemplis confirmata nullius est ponderis: etsi enim in principijs, & concausis subordinatis essentialiter in operando, atque vno solum eodemque gradu ad operationem, & effectum concurrentibus propria cuiusque in suo ordine virtute, atque in illa ab alterius virtute independentibus, verum omnino sit: effectum, & operationem, vt ab vno principio est, & procedit, nec esse, nec procedere ab alio, vt visionis exemplum euincit; ast in iis, quorum alterum principium non in operando in actu secundo solum, sed in actu etiam primo subordinatur, verum non habet. Tunc enim nequit ab ita subordinato principio operatio, & effectus procedere, quin vt ab eo etiam proveniunt, ab illo alio principio, seu principio, cui ita alterum subordinatur, proveniant. Sic autem res habet in arbitrio nostro respectu gratiæ auxiliantis diuinæ, quæ etiam posse bene operari iuxta fidei dogmata completur, & cuius vti arbitrio nostro committitur: quare & implicat bonum arbitrij nostri vsum esse, quin, & gratiæ quæ in actu primo completur bonus etiam vti sit: quin neque aliter, nisi per bonum arbitrij, cui, quæ tale quoad vsum sui, gratia auxiliantis committitur, potest ad bonum, & honestum opus Dei auxilium concurrere: quare cuiusmodi opus, pro vi ab auxilio arbitrij vsum, & industriam non excludit, sed includit: nec huius vti, & industriæ gratiæ in ipsum excludit, sed includit influxum: quare, nec laus, & meritum nostrum in bono opere euacuat. Cum autem, & gratia auxiliantis omnis à Deo, Deique sit, & ex qua bonus arbitrij, & gratiæ vti absolute erit, ex scientia huius conditionata Deo nobis donetur, & bonus ipse arbitrij, & gratiæ vti honestumque opus physica eius auxilij donatione merito, morali, prudentique omni estimatione donari nobis à Deo censetur, in radice bonæ vocationis, vt ex Augustino, & aliis Patribus Theologi omnes fatentur, voluisseque Deum misericordem, vt indefectibiliter præmianda merita nostra sint, quæ sunt ipsius dona, cum libere atque è sua in nos benigna voluntate illis vitæ æternæ premium promittit, quod tamen absolute possit denegare. Adde (quod adeo exacta, & subtili concursus gratiæ & arbitrij nostri in opus honestum indagine ex Patribus & Scholasticis opus non habet) honestum quodvis opus nostrum, & Dei, & nostrum indiuisum opus esse: cum essentialiter, & gratiæ Dei, & arbitrij nostri opus procul dubio sit ex fidei dogmatibus: eo autem, quod indiuisum essentia sua bonum virtutis est in sui positione, & absolute exhibitione, nequit in eius, ex parte adhuc sui, exhibitione, alterius creditor strictus fieri, illumve strictum, & iustitia præsertim commutativa, debitorem tenere, vt de se patet: atque exemplo bonorum, quæ plurimum pro indiuiso necessario sunt, ac permancant (quibus nullus aliis simul dominis satisfacere ex iustitia,

Cc 3 solve

colle debitorum tenere potest, ni partiali se dominio abdicet (certissimum est: abdicatio vero in presenti est impossibilis cum nequeat non bene operans ex parte sui ad bonum opus, cuique positionem concurrere idve in Deum transferre, nec bonum opus absque concursu Dei per gratiam exhibere. Hoc autem argumentum ex necessitate concursus generalis Dei vt causae primae, a quo robore formatur, siquidem eo etiam titulo indiuisum realiter sibi exhibere debet, quod à quavis creatura exhibetur, ac ponitur indiuisum.

6. In hac essentiali iustitiae commutativae dati, & accepti conditionem imbibitam esse diximus abdicatio- nes dominij ab eo, qui ex iustitia, praesertim commuta- tiua, aliquid dat, & transmutationem dominij in eum, qui ex iustitia illud aliquid recipit. Vnde efformari va- lidum aliud argumentum pro nostra negatiua conclu- sione solet, sed cuius tot affirmatiuae Patroni effugia ten- tarint, vt eis pracludendis certamen integrum secundum nec admodum breue, opus sit. Idcirco breuius arguo se- cundo cum Sancto Thoma 2. contra gent. cap. 93. & aliis locis citatis, & Theologis omnibus antiquis: quia de ratione essentiali iustitiae propriae, & praesertim com- mutativae debet esse in altero ius proprium, ex quo rem possit per sua voluntate & arbitrio exigere ab altero, sique debeat reddere debitum ad nutum alterius, ne sit iniustus erga illum: atqui Deo repugnat debitorem esse tale strictum debitum habere rationali creaturae: ergo & repugnat Deo iustitia propria commutativae erga crea- turam. Minor probatur: quia tale debitum strictum, & proprium iustitiae, ex iure stricto alterius contra ipsum dicit in eo subiectionem, & dependentiam à voluntate alterius, scilicet creditoris habentis ius in illum, vt red- dat, quod ipsi debet: quod prorsus Deo repugnat in illa circumstantia, coniungendo rerum conuenire. Dices: debitum, subiectionem, & dependentiam illam à vo- luntate alterius in debito reddendo, ne contra iustitiam, & iniuste agat, & qua subinde ab illo omnimoda ne- cessitate impeccabilis omnino Deus agatur, naturalem quidem, siue è superiori lege provenientem imperfec- tionem Deo indignam cuiusque perfectionibus repu- gnantem esse: at, si è libera Dei voluntate promittendi proveniat, nihil Deo indignum, atque eius perfectioni- bus repugnans inuoluere: id enim solum est, ex libera sua voluntatis determinatione pati necessitatem Deum posse, quam saepe de facto patitur (nempe ex efficaci- nis alicuius intentione electionis necessitatem) reddendi promissa. Sed contra: quia necessitates istae ex intentione efficaci finis ad electionem, & ex promissione ad promissa solum dicunt necessitatem ex Deo intrinsecis per- fectionibus infirmitatis diuinae voluntatis, & veraci- tatis, seu fidelitatis, & libertate affectus intrinseci Deo: quare solum à seipso & libertate voluntatis suae, suisque perfectionibus, & decentia propria necessitatur Deus; at debito proprio iustitiae ad alterum admissio, ortoque ex iure alterius admittitur ad alterum subiectio & dependentia ex stricta ab alterius voluntate, quae est libera promissione tandem proveniant, imperfectionem dicunt Deo indignam. Confirmatur: quia implicat li- bera & expresse voluntate Dei posse Deum subiectum creaturae, & ab ea absolute dependentem se constituere: quia essentia sua independens ab ea illique superior est: quare voluntas illa esset de obiecto contradictoria, & subinde impossibilis: ergo implicat se constituere à libe- ra adhuc promissione sua debitorem propriae & strictae respectu creaturae in quo & subiectio, & dependentia ab huius voluntate continetur.

7. Argumentor tertio: implicat debitum proprium, etiam ex promissione, alicuius rei ad alterum in eo qui absque huius alterius iniuria & iniustitia re eadem vi pro libito potest: atqui Deus vi pro libito potest rebus, & creaturae rationali adhuc promissis, absque iniuria, & iniustitia creaturae facta (etsi ex debito decen- tia veracitatis suae absolute promissis rebus vi nequeat eas non praestando) ergo Deo implicat debitum prop- rium creaturae adhuc ex promissione. Minor probatur: facta adhuc promissione à Deo de re quavis praestanda creaturae, stat dominium absolutum & supremum ab ipso inabdicabile, atque intransfribile in creaturam rei illius promissa: ergo, & potestas vtendi pro libito

re illa, eam vel praestando, vel denegando promissariae creaturae absque iniuria, & iniustitia in creaturam promissariam. Consequentia certissima est. Antecedens probatur: implicat alicuique iniuriam, seu iniustitiam alicui irrogare in usu, & exercitio iuris sui proprii, ac legiti- mae potestatis: Ait denegare rem promissam creaturae, est vltus iuris, & legitime potestatis diuini supremi à Deo inabdicabilis, & in creaturam intransfribilis, atque atque illam praestare creaturae promissariae: ergo implicat in rei promissae denegatione à Deo irrogari iniuriam, & iniustitiam promissariae creaturae. Minor pro- xima probatur. Nam dominium Dei supremum inab- dicabile & intransfribile in creaturam, est dominium & ius, seu potestas vtendi creatis rebus omnibus, & singulis in omnem earum usum, tam productionis & conseruationis, quam non productionis earum eorum omnes vltus indiuisibiliter, non solum physice (quod satis ad rem praesentem foret) sed, & metaphysice, indiuisibiliter concernens, vt docuimus de omnipotentia, atque omnibus attributis diuinis vniuersim t. i. d. 4. de essentia & attributis, atque t. hoc 2. controu. 4. de voluntate: nimirum, eorum singula in omnes terminos, & actus possibiles eadem metaphysice adhuc, in seculum ac indiuisibili formalitate ferri: quare facta impossibili ten- dentia, seu extensione illius ad aliquem terminum, aut usum absolute possibilem aliunde, quam positione ter- mini, aut vltus oppositi absolute impossibilis, aut obli- culo alterius perfectionis diuinae intrinsecae prorsus Deo attributum diuinum pessumiret: implicat ergo per ius intrinsecum creaturae adhuc promissione, quatenus contra Deum, usum denegandi rem promissam fieri iuri & Dominio Dei formaliter impossibilem, quin supre- mum, & inabdicabile Dei dominium in omnia, & singula creata pereat: etsi non pereat ex eo quod è Dei intrinseca decentia & fidelitate ex promissione diuina eiusmodi vltus impediatur.

8. Arguo quarto: quia vel promissio Dei vi sui, & decen- tia sua ius strictum contra Deum creaturae patit, atque respondens ipsi debitum strictum creaturae (nec solum sibi ipsi, ac decentiae suae) ponit in Deo, vel non ponit ac proinde, nec ius strictum quaeritur creaturae contra Deum ex promissione sua. Si primum: ergo ex promissione diuina de praestanda gratia iustificatiua, vel gloria meritis solum de congruo peccatoribus ius huius strictum contra Deum quaeritur ac debitum etiam strictum ipsi reddendi Deo agnoscitur: ac proinde ex iustitia propria commutativae eas Deus retribuet contra affirmantes decen- tia praecipuos Recentissimos Patrones, Ruiz & Azua sect. 10. Fasolum dubitat. i. numero 7. Ariagum d. ii. sect. 3. sub sect. 1. §. Conclusio nostra argumentum primum ex Tridentino: addentes gratiam penitentiae non dari ex iustitia ipsorum iure, ac debito Dei, vi promissionis illius: ac proinde, neque, huius accessu meritis congruis, esse propriae coronam iustitiae, mercedem, aut bñficiū, vt esse respectu iustorum bene operantium, & merentium de condigno dicitur à Tridentino: ergo vi & essentia promissionis diuinae, nec quaeritur promissariae crea- turae ius strictum contra Deum, neque huius aduersus ius strictum contra Deum, nec valeat requiri debitum iustitiae praestandi promissa. Nec valeat requiri ultra promissionem operum quibus promittitur iustifi- cationem ex operantis iustitia, & sanctitate condignita- tem. Primum, quia in pluribus ita respondendum ten- tentia, absque promissione condignitas operum iusti- tiae operantis non est. Secundum, quia, etsi condignitas in eius operibus sit citra promissionem, vt vere est: at ius eius operibus sit citra promissionem contra Deum quaeritur iusto bene operanti: quare totum hoc ius, & debitum strictum è sola diuina promissione orti debet, si oritur, vnde, & ex promissione facta à Deo operibus de congruo: nam ius ex promissione ortum totum æqualitatem cum re promissa habet, vt, tantillo etiam minori re, quam promissa ei nequeat satisfieri: æquali- tatem autem cum premio operum de congruo solum praes- tat, vt merita illa à premio non excedantur iustaque sint, ac proinde de materialiter iusta & iustitia opera materia de se sint, si strictum ius operantis, & debitum praemiantis adellet & ex promissionis essentia, & natura proveniret: quae inde provenire non possit ex natura promissionis.

missione facta à Deo meritis de congruo hætenus in aduersarij doctrina probatum est.

9. Confirmatur: quia promissio à persona debiti stricti capaci facta alteri copaci iuris contra illam non pendet quoad iuris, ac debiti inter illas inductionem ab æqualitate rei, seu operis exhibendi ab eo cui sub illo promittitur cum præmio, seu re promissa: quin ex gratuita omnino & liberali promissione, ac nullatenus onerosa strictum contra promissorem, & in hoc debitum strictum præstandi promissa necessario suboritur: Atqui per vos ex promissione Dei de aliquo præstando sub conditione operis meritorij de congruo, ac non de condigno: & multo magis ex promissione eius profusus gratuita & liberali non oritur in creatura promissaria sub strictum contra Deum promittentem, neque in hoc debitum strictum iustitiæ, sed sibi solum, decentiæ & fidelitatis ad præstandum promissarium rem promissam: Ergo promissio, siue gratuita, siue onerosa, Dei ad creaturam non inducit ius creaturæ contra Deum, nec in hoc debitum creaturæ: quia hic eius debiti, ille vero iuris eius incapaces sunt. Porro hoc argumento ostenditur: quare, & quomodo Deus ex promissione sua, etiam onerosa, debitum solius fidelitatis, non autem iustitiæ contrahit: id quod imperceptibile citati nuper aduersarij censent, & ex negatiua nostræ sententiæ Patronis fatetur noster Ioannes Præpositus: sicut enim per hos Doctores cum promissio Dei de præstando aliquo sub onere operis non meritorij de condigno, ac multo magis profusus gratuita, & liberali, ac nullatenus onerosa, intelligi potest (contra id quod in promissione creaturæ rationalis ad aliam certam ac statam euenit lege) Deum solum ex fidelitate, & siquæ ex decentia sua manere obligatum non autem creaturæ ex iustitia iure huic contra ipsum ex ea promissione quæsitio, debiteque ipsius præstandi promissa suboritur: quod, nisi ex incapacitate iuris eius in illa, ac debiti stricti creaturæ in Deo, nequit provenire, idem ipsum cum Dei promissio sub onere meriti de condigno, & æqualis rei sub illo promissæ euenire facile percipi potest: immò, & intelligi debet; cum solum ex præfata incapacitate proveniat. Vnde etiam fundamentum totum aduersarij doctrinæ ratione ex natura, & vi promissionis penitus euascescit vt patet.

CERTAMEN II.

Eiusdem negatiue conclusionis probationes reliquæ.

1. Si probatio quinta (quam certamine 1. numero 6. hic remissimus) ex natura dati & accepti: in qua abdicationem Domini rei datæ in dante ex iustitia, eiusque translationem in accipiente diximus contineri q. 1. certam. 2. num. 3. vel si maius, inseparabiliter, atque inseparabiliter illam comitari ac sequi: vt proinde in ea virtualiter contineatur. Ratio est, quam ibi insinuauimus: quia implicat rei absoluta donatio consummata, & perfecta cum dominio absoluto ex parte dantis. Ergo implicat absoluta donatio consummata, sine abdicatione domini ex parte dantis, & translatione illius in recipientem, aliqui dominium absolutum rei absolutæ, & consummate donatæ in dante persisteret simul cum dominio absoluto rei eiusdem ex parte recipientis absque repugnantiā quam in minori syllogismo primi asseruimus. Probatur autem hæc minor, ex iuris axiomate, quo illam probamus controu. de Incarnat. d. de necess. Incarnatiōis ad satisfactionem pro mortali peccato de rigore iustitiæ: quia, si rei eiusdem dominium absolutum ex parte recipientis implicet cum dominio absoluto ex parte dantis circa rem eandem absolutæ, & consummate donatæ, non implicabit dominium in solidum rei eiusdem penes duos simul, vt patet: ergo implicat dominium rei absolute, & consummate donatæ ex parte recipientis, cum rei eiusdem absoluto dominio ex parte

dantis. Maior iuris axioma est: quod ad eius firmitatem satis esse deberet, si Recentiores, plusquam oporteat, licetque illius firmitatem subtilitatibus (nescio an subtilitatibus) tentare, imò & illud amouere fuissent aggressi: quos tamen loco citato de Incarnatiōe satis impugnauimus, ubi eorum subtilitatum paralogramas deteximus.

2. Probatur tamen ratione à priori ibidem data, & domini absoluti essentia, & statim definitione ex qua proxime Axioma illud iuris deductum est, atque immediate demonstratur: *Dominium rei absolutum, seu in solidum* (quod vocant Iurisperiti) est facultas utendi illa pro libito, & independenter ab alterius voluntate, & consensu in omnem eius usum absque iniuria alterius, siue, quin iuri alterius in aliquo rei illius usu derogetur. Atqui, si rei eiusdem dominium absolutum, seu in solidum penes duo simul esset, neuter pro libito, & independenter à voluntate, & consensu alterius posset absque eius iniuria, siue, quin eius derogaret iuri, re illa in omnem eius usum, imò & qualemcumque, vt: posset enim alter velle ex iure suo rei usu impossibili cum usu alterius re illa vi: equum v.g. quiescere, vel illo equitare, cum eodem equo equitare alter Dominus vellent: neut. ergo Dominus eiusdem rei simul esset. Definitionem hanc Petrus Puente Hurtado de Mendoza (primus duorum Dominorum in solidum rei eiusdem simul inuentor) vitiōsi circuli arguit, ne saltem inoffenso ad suæ conclusionis curreret cunctationem, eius tamen substantialem conceptum negare ausus non est: quod satis ad eius conclusionis confirmationem erit: ipse vero, & eius in ea sententia asseclæ, ac nonnulli sententiæ aduersæ, aliis, atque aliis quicquæ vocibus suas definitiones domini tradant, vt circuli vitium obiectum declinent, alij vero circuli calumniam multis à communi definitione propellunt, eoque grauissimæ de re controuersia magnam partem diuertunt, vt videre est in Arriaga d. 30. lect. 1. Sed, cum de re, & substantia domini conueniatur, nihil de eis curandum, sed concludendum ad rem præsentem argumento hoc. Implicat ratio dati absoluti, & accepti absque abdicatione domini ex parte dantis, & translatione illius in accipientem: alij implicat ex parte Dei dantis creaturæ domini in rem datam abdicatione, & translatio in creaturam recipientem: ergo implicat Dei ad creaturam vera ratio dati, & accepti: ac proinde iustitia commutatiua, quæ absque dato, & accepto proprie & absolute dictis esse non potest.

3. Argumento diluendo variè aduersarij definitionem domini absoluti, & in solidum explicare, ac distinguere tentant & inde ductum axioma iuris præfatum (non posse scilicet eiusdem rei dominium absolutum seu in solidum simul penes duos esse) vt absque abdicatione domini rei datæ ex parte Dei dantis & translatione in creaturam recipientem propriam dati, & accepti rationem, quare & iustitiam commutatiuam inter Deum, & rationales creaturas intercedere posse tueantur. Primò aiunt in Iurisperitiam, eiusque principia reuerentiores ex aduersariis, præfatum domini in solidum definitionem intelligi debere quoad illam particulam *absque iniuria, seu, quin derogetur iuri alterius in usu rei absque eius consensu; imò cum eius venientia* de iure eius Ordinis, & æquali cum iure domini alterius absoluti, & in solidum rei illius; secus de iure ordinis Superioris excedentis, & excellentioris, seu eminentioris in rem eandem, quale est diuinum. Ex quo inferunt legitime, non posse dominium in solidum, & absolutum ordinis eiusdem penes duos esse simul. At verò dominium absolutum Ordinis eminentioris, & excellentioris in vno cum dominio Ordinis inferioris circa rem eandem in altero simul posse, imò & debere, consistere: & quidem definitio domini absoluti, & in solidum, indeque iuris axioma deductum de dominio gentium, & ciuili, quod æquale, eiusdemq; Ordinis in quouis homine cum dominio alterius fit solummodo sunt: quin de Dei dominio superiori cogitaretur: imò nec de dominio alto Regis, quæ supremus Dominus est, ac non, vt priuata persona Reipublicæ, comparato cum dominio basso priuatarum illius personarum: sed nec cogitari potuit: cum circa rem eandem in Deo, & in Principe absolutum

absolutum superioris Ordinis dominium simul cum Dominio absolutum Ordinis inferioris in reliquis hominibus explorato consistit: inde verò opus est ad rationem propriam rei à Deo absolute & consummate datæ, atque à creatura acceptæ dominij Deo proprii, ac diuini abalicatione, & eius in creaturam translatione vtrique repugnantibus, & dari à Deo nobis plura absolute data, & à nobis accipi, certum ex fide, & ratione est: indeque nobis dominium absolutum, & insolidum suboritur non minus, quam coram, quæ nobis ab aliis hominibus donantur equè ferè est certum: aliqui ex fructibus, qui nobis à Deo dantur, aliquid ab aliis nobis subripi peccatum non esset, & tamen cum ea omnia nobis à Deo dantur, eorumque dominium acquirimus suo ferè domino non abdicant, ac æque in nos illud transfert Deus, sed & nostrum inferius, & Dei supremum in Dei dona illa simul perstat.

4. Huic rationi & solutioni multifariam instructa in iuris principia obseruantiores meoque iudicio Sapientiores aduersarij Recentiores insinuant demum: ex quibus susus, & melius Falolus citata dubit. 2. numero 36. exemplo causalitatis vniuersalis Dei, quæ causalitates particulares casualium secundarum non excludit illam confirmans: imò neque in omni iustitia commutativa humana necessariam esse dominij abdicacionem ex parte vnius, cuiusque in alterum translationem ait: vt patet inquit in mutuo, pignore, deposito, & commodato. Hoc autem postremum parum præstat, etsi enim rei ipsius nonnullis ex his contractibus dominium non transferatur in alium, aut alicuius actionis, illius in quæ actio ex his contractibus alteri paratur, etsi transeunt, dominij transferendum est, vt patet neque; aliter spectare ad commutativam iustitiam creatæ possunt sed nec primam soluit difficultatē. Nam, etsi donatorum à Deo absolutum dominium adquirat creatura recipiens æqueque, donatorum à creatura alia, insufficienti tamen dominium est ad iustitiam commutativam dari, & accepti inter Deum & creaturam fundandam, etsi ad eam fundandam inter creaturas satis sit. Etenim manente in Deo dominio superiori, longèque excellentiori, ac supremo circa rem ita donatam creaturæ, nequit ex illo creatura vt re donata independentē à consensu, & voluntate Dei, & citra iniuriam, lacionemque iuris Dei vlti creaturæ de re illa renuentis: quin nisi ex consensu Dei positio, vel permissio vlti illius re sibi, etiam à Deo donata, vt potestate iuridica, imò nec physica, nullatenus creatura potest: in eo quippe supremum, creatore excellentius longe, & superius stat, vt dominium creaturæ in omni, ad omnemque licitum rei ex vlti iure etiam subdatur diuino; hoc verò nullatenus, neque ad licitum, & citra iniuriam creaturæ, rei vlti à creaturæ eius Dominæ voluntate dependeat: quare implicat ex acceptione rei à Deo, indeque orto eius dominio, in creatura satis esse dari, & accepti, & dominij vt inter Deum & ipsam iustitia commutativa intercedat: hæc siquidem talem rei acceptiōem indeque ortum dominium requirit, vt ex eo accipiens à consensu alterius, respectu cuius ipsi iustitia commutativa cum illo intercedit nullatenus ad licitum rei vlti dependeat imò illo renuente, possit ex iustitia, & iure dominij rei ab ipso etiam acceptæ agere contra illum: quod ipsum in dominio alto Regis, aut Reipublicæ ad communia: huius commoda necessaria in bona priuatarum eius personarum eorum dominium basium habentium proportionē seruata vlti venit.

5. secundo solutionis eiusdem insufficientia constat ex parte acceptiōis Dei à creatura ad iustitiam inter ipsos requisitæ, & dominij in Deo per illam recipiendi, quæ omnino deficiunt. Etenim nihil potest Deus recipere à creatura, quod compenset, quove eius data compensentur (nihil vquam, nec solum nihil vtile, aut commodum sibi, sed absolute & omnino nihil) aut ad necessarium profus est, vt inter vtrumque iustitia commutativa intercedat: ergo implicat hanc intercedere inter vtrumque. Negant aduersarij maiorem, quia bona opera honesta (quæ hominis, etiam supposita gratia Dei auxiliante, & libera sunt, nec, nisi ex hominis libertate, & potestate ad vtrumvis poni, Deoque exhiberi queant) ab hominis voluntate & potestate in-

differentē ad illa ponenda, & non ponenda ponatur: sine quorum positione sub dominium Dei non cadere, nec venire vquam possent à Deo accipi. Contra vero est: quia ad rationem dati, & accepti ad iustitiam commutativam necessariam, datio solum physica, ac physice libera dari, & ab alio accepti, sine, quæ ex physica solum potestate dandi, vel non dandi, seu agendi, & non agendi prouenit, satis non est, nisi ex moralis iuridica, vt sic loquar, & ciuili potestate dandi alteri, cuiusque dominio, quod licet, & citra eius iniuriam possit pro libito sibi retinere, atque alteri non dare proueniat: atqui, etsi ex physica arbitrij libertate & potestate physica indifferenti voluntatis honesta opera, ita ab homine physice apponantur, vt possint physice non apponi, ac proinde nec Dei dominio subiacere, at non ita ex moralis iuridica & ciuili potestate Deo ab homine exhibentur, vt ipsi non dare, ac sibi suoque dominio, & vlti ea referre illa homo possit: quin semel eis physice ab homine positis, velit, nolit homo, illa sub Dei dominio cadunt: Ergo nihil profus homo Deo dat moraliter, & ciuilitate, sive ex iuris sui potestate, ciuili iuridica, & moralis vt dati, & accepti ratio necessaria, & essentialiter requisita ad iustitiam commutativam inter ipsum & Deum reperitur.

6. Subsumptum antecessens constans est apud omnes, atque exemplis, ex quibus nostræ negatiue conclusionis Patroni arguere à paritate contra affirmantes solent, perspicuum, quorum robur principio nostri huius subsumpti innititur: cuius veritas si ablit, nec exempla vera essent, nec si aliunde vera essent, paritas teneret. Etenim etsi seruus Religiosus, & filius hoc vel illud agendi, & lucrandi in domini Religiosis, & Parentis commodum, & vtilitatem, vel etiam non agendi, & lucrandi physicam arbitrij sui libertatem, & potestatem habeant, ac non agentibus liberè illis, nihil operum illorum dominio, & vtilitati, Domini, Religiosis, & parentis subesse: quia tamen ex moralis, ciuili, & iuridica potestate serui, filij, ac Religiosi: qui ea sibi licet, & citra illorum iniuriam referre possunt, cum illis ea exhibent minime eorum positio sub illorum dominio non prouenit, sed præstatio seruo, filio, ac Religioso, nolentibus sub illorum dominio veniunt, nequit inter vtriusque ratio dari, & accepti ad iustitiam commutativam necessaria, & essentialiter requisita inueniri, ac proinde nec iustitia commutativa inter eosdem intercedere: simam ergo, ac certum subsumptum illud antecessens est. Scio Falolum, & alios paritati ex seruis, & filiis respondere: inter filios & parentes de bonis Caltrensis, & quasi, & inter filios emancipatos posse iustitiam commutativam inueniri: atque inter seruos quodcumque cum Domini iustitiæ pactum inueniri: quo operas Domini serui liberæ relinquant, vt se alant, & sibi licentur quotquot tantam summam, vel paulatim, vel simul fixo tempore Domini pro libertate appendant. Sed instantia hæc, & similes nec vrgent nec argumentum debilitant. Sunt enim ex dominio, & iure Dominorum pro eorum arbitrio abdicabili, siue, quoad aliquos, siue quoad omnes operas serui, quarum abdicacione à Domino facta per pactum illud serui dominio tam ille, quam illorum lucra iuridico, & ciuili sunt: ac proinde potest cum Domino ex iustitia contrahere, ac pro sua libertate pacisci. Bona item Caltrensis, vel quasi, filij, & tris bona ex iure non sunt. Deus autem ita omnium nostri, & operum creatorum essentia sua physica Dominus supremus est, vt nullus possit se domino abdicare nec aliquid in se, & in rebus absolute esse: quin illius dominio subiaceat: illud de emancipato filio nihil firmum assert: & aliud de morali, ac ciuili diuisione filij à Patre cum quo ante emancipationem eadem censetur pactum addit, quod præsentis difficultatis non est: quare multis super eo replicis, solutionibus & instantiis Recentiorum apud Arriagam abstinco.

7. Petrus Hurtado de Incarnacione d. 12. sect. 7. & §. 36. ac deinceps vsq. ad 78. VVadingo dubit. 7. & Dubit. 10. & d. 21. dubit. 4. §. 1. part. 2. dicit secundum Arriagam part. 1. d. 30. sect. 2. a subsect. 2. consensu axioma illud iuris de impossibilitate dominij absoluti & in solidum erga rem eandem penes duos simul fallum esse, atque in omni donatione consummata per acceptiōem rei necess-

fatio deficere: cum in eo instanti quo acceptatione donatio consummatur dominium rei donatæ absolutum, & in solidum nec possit non inquiri, in donante simul pro eodem instanti etiam esse, cum domini actus donatio sit, qui sine dominio, quod eius potentia, & principium actuum est, esse non possit; nec subinde actus potentia suæ destructivus esse queat: quod argumentum etiam stomachatur nimis noster Cardin. Lugo d. 19. de Incarnat. & Bernal. d. 7. variisque impugnationibus, & instantiis, tam illud quam conclusionem repellere conentur atque illius pondus elevaré. Succumbunt tamen deprimunt, ut videmus controu. 2. de Incarnat. d. 1. q. 3. cert. 3. n. 1. Recentiores alij alias argumento huic solutiones tentant quas eo cert. num. 3. satis confutauimus, memoratque, ac refellit Ariaga cit. sub sect. 2. num. 7. a §. Huic argumento vique ad §. forte aliquis 4. quoad conclusionem horum Doctorum negantem vniuersim iuris principium de impossibilitate domini absoluti, & in solidum penes duos simul circa rem eandem demonstratiue pugnantium à nobis & domini absoluti, & in solidum essentia ac definitione, cum hic n. 2. tum citato cert. de Incarn. n. 1. ubi illi euasione quæ pro presenti quæstionari posset (est conclusio vniuersim negatiua, & argumentum pro ea factum minime ea euasione deferretur) occurrunt. Nempe dominium Dei perscrutare absolute, & in solidum simul posse cum domino in solidum creaturæ circa rem eandem: quia scientia sua Deus facere potest, vt in omnem quem ipse velit, rei vsum annuat domina creaturæ. Etenim potestas vtendi rei pro nuda tandem alterius sine eius iniuria potestas domini in solidum, & vtendi re independentem à voluntate alterius, imò altero etiam regnante circa eius iniuriam non est.

8. Quoad Sophistici autem argumenti solutionem eam excogetauimus cum prælo controuersias de Incarn. pariteremus, quam postea Ariaga §. ito forte aliquis quæstio formulo excogitabilem, ac statim vt improbabilem rejicit, nosque adhibuitus citato loco de Incarn. cert. 4. n. 1. eis fundamentis innixam, quæ, & eis satis probabiliter faciant, ac plus satis præstatum argumentum, seu potius Sophisma debilitent: cui vel ideo aduersarij minus fidere præstiter debent: quod non ex peregrino aliquo, raroque contingenti casu, sed ex temporum, & inopinato circumstantiarum occurfu, qui pollet proinde tot sapientissimos Philosophos Iuris Consultos tunc latere, cum axioma iuris illud concordat statuerunt, sed ex frequentissimis, & barbare etiam, notissima donatione, & contra actibus quotidianis emptionibus venditionibus, locationibus, conductio- nibus peteretur: in quibus axioma, & principium iuris deficere valde iuri ipso, ac Iurisconsultis sapientissimis foret iniurium. Respondi ergo citato loco de Incarn. cert. 4. n. 1. & nunc iterum respondere principia actionum moralium opus non esse, vt cum his persistant, & coexistant simul: vt ex principis moralibus gratia, Sacramentis nempe, quorum vix aliquid, & quod solum effectum non causatione causare potest) gratia effectus, atque eius productioni coexistit: cum verba successiue prolata fere omnia transferant, cum gratia siue effectus quivis alius Sacramenti per illa constituti producat: & in domino, cuius actus, seu actiones eius destructivæ aliquot sunt: vt donatio, & destructio rei, cuius dominium habetur, est adhuc apertius: cum re destructa illius dominium simul adhuc pro vniico instanti persistere, vel ipsi terminis implicationem præ se ferat: nimirum Dominum absolute ea in solidum quæpiam, tunc esse posse, cum res absolute non existit, quod ipsum de instanti primo alienationis rei per gratuitam donationem, vel onerosum contractum emptionis, venditionis appareat vt enim rem secundum se non destruat donans, vel vendens, destruit sibi cum eam eis actibus alienationem antecessisse, ex quo pro instanti donationis illud conservandi per negationem destructionis, seu donationis rei, vel amittendi per rei destructionem, donationem, aliamve eius voluntariam alienationem integra, ac libera voluntati Domini potestas est.

9. Porro, quæ contra hanc solutionem ex actus & potentie physice necessaria simulat obicit, & replicat Ariaga adeo ex dictis euasunt, vt ne commutationis quidem opus habeant: imò nec de physica

Christoph. de Ortega, de Deo Pro. Tomus II.

actibus, & potentis adeo explorata vniuersim sunt, vt eo cert. 4. ostendimus: quæ vero ad argumenti confirmationem addit, nihil præter verba & formas arguendi demum ponunt: quare nec proponenda hic fuerunt, vt soluerentur. Illud denique contra hanc instanti inter Deum, & homines commutatiua, ex Dei promissione orta assertio- nem omittendum non est, quod ex aliquibus Doctoribus citata controu. 2. de Incarnat. 1. proponebamus. Nempe ex debito iustitiæ in Deo orto ex sua promissione creaturæ facta inferri maxime sub onere alicuius à creatura præstandi inferri, Deum famulum, & locatorem operæ suæ fieri posse creaturæ, & operæ quidem, cuiusvis sordidæ, & vilissimæ: eo autem semel admisso, & omnium suarum operarum, actuumque, interiorum creaturæ commodorum pro huius nuda posset se illi debitorem etiam constitutere: quare & se illius seruum, & mancipium, empirico magis (hoc enim suorum actuum interiorum dominium à Domini nuda, & iure independentem habet) fieri creaturæ: id quod, vel aures horrent ipsæ Ariaga d. 3. t. sect. 3. sub sect. 3. à versu, *Tertia obiectio*, respondet: horrorem quidem vocibus solum, & auribus esse non in re per illas significata: siquidem debitorem Deum creaturæ esse promissa præstandi, vno titulo fidelitatis, vt admittimus, vel titulo iustitiæ eandem indecentiam habet, vel potius non habet, sed debito à sola fidelitate non est debitum creaturæ, sed Deo solum ipsi cui nequaquam à creatura rest- pondet ius contra Deum (in quo vel locationis, vel con- ductionis, aut seruitutis ratio earumque indecentia fun- datur) licet quod sibi ex fidelitate sua præstare Deus debet, quia promissit præstandum creaturæ necessario sit cui fuit promissum: itaque creatura terminis *em* promissi & donationis promissæ rei non autem debiti ex fidelitate diuini est in quo solum indecentia realis, nec solum vocalis famularus, & seruitutis in omnibus sit continetur, nec in famularus operæ vnius quam seruitutis omnium, nisi extensius maior. Vnde à debito Dei ex iustitiæ creaturæ vnius operæ ab ipso promissæ ad promissionem & debi- tum subinde creaturæ omnium, negati consequentia ne- quit, vt secunda solutione Ariaga tentauit, cuius tertia etiam solutio de vilibus quibus concionibus Natalium, vel vis coactiua, vt seruis quis fiat, & c. quas seruitus im- portat, atque in Deum non cadunt: eis enim deficientibus, & seruitus & intussecæ eius indignitas præfata per- sistat, vt patet in ingenio, ac præstanti viro, qui se vitro ob finem honestissimum se alicui in seruum traderet, vt S. Paulinus efficit, ac S. Dominicus honestissime seruo & enixe tentauit.

CERTAMEN III.

*Leuiora pro negante nostra sententia,
& qua contra ipsam facinne
reijciuntur,*

1. **D**uo quæ pro negante nostra sententia afferri ab aliis eius Patronis solent consulo omisi: quia alterum sepe semper mihi visum est: Alterum vero quia, etsi non adeo sit leue, sed valde in Aristotele funda- tum, atque à Sancto Thoma, non semel, ac veteribus scholasticis admissum, & cui proinde nos citata contro- uersia 2. de Incarnat. d. 1. quæst. 2. certam. 2. 1. merito consensimus, nostraque conclusionis probationem pri- mam commissimus, vt veræ, ac firmæ rationi, quam ideo, ne nunc quidem, vt inutilem reuocamus: ea ta- men abstinentes, quia aduersarij ad quæstionem de no- mine reuocare illam, vtunque, nec omnino in verosi- milibus discursibus possunt, vt ex dicendis num. 3. patebit, primum, atque explorato leue pro sententia nostra ne- gatiua solet ita efformari iustitiæ commutatiua, nisi redditione æqualis, pro æquali esse non potest: atqui in redditione præmij promissi à Deo operibus iustorum (nempe gloriæ & vite æternæ) non seruatur æqua- litas: præmiat quippe Deus Sanctos suos ultra con- dignum.

dignum, iuxta Paulum dicentem. *Non sunt condigna, etc.* & Patres ac Concilia, imò nec primum tantum, non excedens merita nostra, esse non potest, ut ex eis etiam locis constat, quae ex meritum natura loquuntur, non ex lege, aut voluntate libera Dei: ergo nequit in eo primum reddendo iustitia à Deo etiam supposita promissione exerceri. Respondet noster Ioan. Prapof. loco citato §. 2. n. 6. *verba ex quibus patet, excessum primum non obesse iustitiae commutativae, & ad aequalitatem redditionis, & satisfactionis; sed in excessu solum non exerceri, sed liberalitatem aut misericordiam: ut patet in debitorum centum, qui ducenta creditoribus praestaret: & idem esset de punitione citra condignum, ut infictione partis poenae debiti poenalis, ex iustitia poena reddetur, licet ex misericordia alteri debiti poenalis poena remittatur.* Ac demum inquit hoc totum de facto solum probat, non de possibili: ac proinde iustitiam commutativam inter Deum, & hominem intercedere vi promissionis suae non posse (ut contendimus) minime probat.

2. Patet argumentum, ut à nostro Prapof. proponitur satisfieri: quia solum proponitur de redditione primum de facto, quia impossibilitas Dei primum operi iustorum non excessus, siue per aliquid essentia sua eiusmodi merita excedens (quod testimonio Pauli, & Patrum contineri notabamus) in efformando argumento ab ipso expenditur: cuius enim Deo primum non excedens dignitati operum & iuri ex eius promissione creaturae quæsitio impossibilis sit: (ut ex operum & primum natura videntur ex Paulo Patres docere) & reddito ad aequalitatem, atque ex iustitia propria impossibilis foret: cum nihil primum esset, quod parte sui debitorum, iurique creaturae aequale esset; alioquin iam esset primum aliquid aequale possibile contra hypothesein; secus autem res habet, cum primum, resque, qua soluitur, non ex natura, & genere suo, sed partium solum additione est maior debito soluentis, & iure creditoris: ut exemplo debiti, & solutionis excedentis pecuniariae coniungitur, ut eius parte debito minor ex iustitia satisfiat. & ultiores partes ex misericordia, aut liberalitate donentur. Facilius respondeo Paulum, & Patres, dum condignitatem ad gloriam operibus nostris negant, eis secundum seae non, ut elevari per gratiam, & sanctitatem operantis, negare, sub qua sola consideratione primum ex iustitia primum gloriae, haudquam possunt: possunt tamen primum aliis naturalibus accedente promissione in adversariorum sententia debitum strictum Dei ad creaturam ex promissione divina admittentium: quare eo argumento non convinci contra ipsos iustitiam commutativam Dei ad homines impossibilem, sed solum in primum gloriae, quo de facto primum ex iustitia, aequalitate, & condignitate sic considerata, merita, & opera nostra non premiari. Sed verò nostra merita, & opera dignificata ex iustitia, & sanctitate operantis, atque elevata ad condignitatem primum ex genere suo supernaturalis gratiae, & gloriae ex iustitia commutativa, & ad aequalitatem quam habent, premiari in adversariorum sententia, accedente promissione, quae debitum Deo respectu nostri, illam praestandi adducat: nec nisi additione ultioris partis, aut gradus gratiae, & gloriae, quam meritis iusti respondeat premiari ultra condignum iusti possunt. Quo sensu Pauli locum Patres aliqui usurpasse videntur, tamen sensus germanus datus à nobis est.

3. Secundum argumentum pro negante nostra sententia ex materia necessaria, & essentiali iustitiae communiter desumitur: quae in bonis vtilibus, & commodis, vel secus personis, in quibus iustitia commutativa est constituitur iuxta Aristot., Rhetoric. c. 9. & 5. Ethicorum c. 2. versum, med. sunt autem ea omnia, quae vitam alterius eiusque lucra, & pecuniaria emolumenta, seu honorem, & famam, vel brevius ad esse, vel ad bene, vel ad melius esse alterius spectant: unde S. Tho. 1. 2. q. 21. art. 3. *ait. Distributio secundum iustitiam fit alicui ex eo, quod agit in profectum, vel nocumentum alterius.* Et certum constanter Philosophis, & Theologis de iustitia praesertim commutativa, ut sic disputantibus, in alterius commodis, materiam eius necessariam materiam iustitiae fuisse designatam: atqui Deo nihil commodi, vel incommodi, vtile vel nocivum, siue ad esse, siue ad bene, vel melius esse praestari à creatura potest, ut patet, & saepe scriptura clamat: ergo nec in utrumque necessaria iustitiae commutativae materia invenitur:

tur: quare nec iustitia commutativa reperiri potest. Hinc argumentum satis est firmum, & cui valde fidet S. Tho. vii. iustitiam commutativam inter Deum, & homines negotiis citatis cert. & quo solo negativa sententia ab omnibus adversariorum argumentis facile protegetur. Ne verò illo adversarii convincerentur, respondent, iustitiam de qua Aristot., Philosophi, & Theologi disputant, esse materiam designatam, eam solum fuisse, quae inter creaturas rationales, seu homines versatur: quibus, ratione imperfectionis suae, commoda, & vtilia incommodare: ac nocivum ad esse, vel bene, aut melius esse plura, imò omnia, quae ipsum pertingant esse possunt: ceterum in Deo respectu cuius nihil creatum commodum, vel incommodum, vtile aut nocivum esse potest, aliorum, eminationis iustitiae materiam reperiri, penes rei ipsi gratiae, vel ingratiae, nempe honesti, vel turpis actus ab homine appositionem; & quidem eo solum titulo iuri diuino ab impio secularibus derogari, atque Deum laedi in eo videtur: quia iam illud ius Dei erga rationales creaturas, ut patet, obsequatur, sancti quoque operibus colant, verum Dei ac proprium, & strictum est, cui pia vita debitum à nobis redditur: impia verò, ac scelerata, est, cui Dei ipsius damnum plane derogatur: ut videtur peccatis à Patribus Theologis, & fidelibus cunctis dicatur Deus offendi: cui communi statim; apud omnes locutioni, & sententiae ab hisque iustitiae commutativae, ut sic iniuri, & ac iniuri, materiam commodis solum, & incommodis coarctat, aperte contradicitur.

4. Haec sunt, quae huic rationali, veritatis specie aliquae, atque ad vulgi saltem plausum adversarii respondent: & quibus ad quæst. de nomine possit facile argumentum deduci: ut propterea ipso inter alia quae non ita facile ad q. de nomine reduci ad adversarii possunt, vi non faciant, sed tamen his, qui eo etiam ut pro sententia nostra agant, volunt roborem ostendendum: & rationum, quibus ad q. de nomine reduci tentatur, infirmitas explicanda: & primo quidem, si commoda, & incommoda pro iustitia, atque iniustitia commutativae materia necessaria ab his solum designata fuissent, qui moribus hominum instituendis solummodo insisterent: probabili ea solutio, veròque similis, ut minimum foret: quod scilicet iustitia creata, atque inter creaturas extendenda, ac non vniuersim sumpta, materiam designaret: cum autem Theologi omnes veteres (Aureolo excepto) & Siple Tho. de iustitia commutativa vniuersim, h. quae ad Deum etiam extendi possent dubitantes, atque extenditur disputantes, eam nihilominus ob materiam necessariam defectum à Deo reiecerint, designatam illam commodi, vel incommodi propriam materiam iustitiae commutativae vniuersim sumpta, eorum omnium sensu, & iudicio communi esse evidenti sane argumento est. Confirmatur, quia nec Philosophos, nec praefatos Theologos laetum de actibus internis bonis, & honestis alterius: ex quibus nihil commodi, aut nocumenti alteri pareri possit: hunc alteri cum illo altero pacifici, ac proinde pacis omnino creatum posse inter illos ita intercedere: quod tamen defectu materiae commodi, vel incommodi alteri ex pacificis, ad iustitiam commutativae pacta non adiuvant, sed et materiae designatione recesserunt, ut videat Pasolus, quo iure ex pacto hoc inter creaturas: quod iustitiae commutativae esse supponit, simile inter Deum, & creaturam iustitiae commutativae esse contendat: iam illud de iure Dei laetio per peccata nostra, quod strictum dicebatur, nullius est roborem: ius enim proprium Dei, vel est dominij, vel iurisdictionis. Ius dominij nequaquam peccatis proprie laeditur: quidem nullius rei dominium eis à Deo auferitur, quin physici actus appositione aliquid quoad extensionem apponatur, quoad malitiam verò sui defectum nunquam sub Dei dominium cadere peccatum potuit, neque ad id Dei dominium extenditur: sed solum dominium physice perfectissimum extenditur, & libertatis creaturae, à quo, ut provenit incommodo, malitia actus, & formale peccati est, ius verò iurisdictionis iustitiae commutativae eius non est, ut patet: quare neque ex iustitia à nobis servari potest, sed ex obedientia, vel materiali vel formali, nec nisi ex inobedientia alterutra contrarie abique villa tamen eius iactura offensa autem Dei merito dicitur, quia infensa Deo malitia, & peccatum est: sicut prava aliorum facta quae nihil etiam nostra referunt, non

sepe offendunt, & qui Deus peccato offendatur offendere dicuntur, quia rationis nostræ recte dictamini aduersantur.

5. Opponitur primo contra nostram conclusionem curba plurima locorum scripturæ, quibus Deus iustus dicitur maxime in benefactorum reddenda mercede, quæ in metaphorico sensum detorque non licet: sed quid inde? an vocis iustitia, aut iustus, proprie accepto pro iustitia commutativa unica est? oppositum offendimus assertum q. 1. certam. 1. & 2. & vulgari satis acceptione, quisquis alteri conuenienter; & ad æqualitatem obsequitur, satisfactive in materia quavis, etiam absque strictæ iustitiæ debito suo, ac iure alterius adhuc iustus iustitæ in eo se gerere merito dicitur, quia materialiter saltem iustus est: atque iustitiæ materiam seruatur, vel æqualitatem: immo vero, siquid videntur Pauli testimonia pro iustitia propria, & stricta Dei probant, pro distributiva non autem pro commutativa probant, subdit enim in eorum videntur 2. Corinth. 1. Scia cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum dei iustus iudex: quod autem ex Deo, ut iudice, siue ex iudiciali eius potestate est, ex distributiva, non autem ex commutativa iustitia est; sed nec de distributiva iustitia eius loci sensus est, sed de iustitia pro fidelitate, ut doctè & subtiliter Bernard. 1. de grat. & liber arbitrio. sub fin. his interpretatur. Dei promissum suum appellat depositum, & quia credidit promittenti fidem promissum repetit: ac fere statim: Est ergo, quam Paulus expectat corona iustitiæ; sed iustitiæ Dei, non sue, debet enim (sibi vrique) quod pollicetur est: quod totum fidelitatis Dei debitum, non autem iuris Pauli esse ex Bernardi verbis patet: eodem pacto respondetur aliis locis, quibus gloria præmium, coronæ brauium, ac merces à Paulo, & Evangelio: siquidem corona, brauium, potius iustitiæ distributivæ est, quam commutativæ; merces autem, quæ ad commutativam videtur spectare, in locis materialiter sumitur, quatenus æqualitas præmium, & merita seruatur, et illud ex fidelitate promissionis tantummodo reddetur.

6. A ratione ex natura promissionis argui contra nostram sententiam solummodo potest: quia promissio, pactum acceptatum natura sua non solum inducit promittenti debitum & obligationem fidelitatis præstandi promissa, sed, & debitori commutativæ iustitiæ promissio, atque huic ius iustitiæ contra promittentem, & paciscentem cum ipso: maxime, si pactum, aut promissio onerosa sit, uti promissio Dei de gloria reddenda est: ergo ob suam promissionem debet ei iustitia commutativa Deus homini bene operanti reddere tantundem gloriæ, quantum condigne suis operibus meretur. Respondetur facile antecedens adhuc decretis promissionibus dubium, ac mihi fallum, esse. Si enim quis alteri promitteret, etiam onerosè, vel cum altero pacisceretur explicans se solum velle ex fidelitate alteri obligare, non autem ex iustitia, nunquam illi ad præstanda promissa ex iustitia teneretur, debitorum promissario contraheret, neque is contra illum ius strictæ iustitiæ acquireret: cum tamen vera promissio, & pactum stare, tamen eo effectu & debitum strictum iustitiæ inducendi in promittente, & ius strictæ iustitiæ in promissario caret: unde facilius intelligitur in promissione vera diuina ratione incapacitatis debiti iustitiæ in promittente Deo, & ius contra ipsum stricti, & iustitiæ in creatura promissaria provenire, quod ex arbitrarie voluntate creaturæ promittentis verè promissioni creatæ potest contingere. Hoc verò omisso, ostendimus cert. 1. n. 8. ex ita obicientium sententia, & doctrina veram in Deo promissionem dari, quia debito strictæ iustitiæ promissario obligetur ad præstanda promissa, sed solum ex fidelitate: ac proinde quia ius strictæ iustitiæ contra ipsum ex ea promissione adquiratur: quare distinguendum antecedens esset, atque de creatura promissione concedendum, negandum verò de diuina cum consequenti.

7. Sed pro nostræ doctrinæ luce, & coronide solidus æque ac subtilis distinctus Petri Chrysologi. serm. 2. 5. audiendus est in hæc scribentis. Nonne homo homini exigua civitatis obligatione constituitur? Deus totus, & tantis voluminibus caret? & non tenetur? videtur nobis hæcenus aduersus; perge tamen. Sed dicitur: Ego quod debet, quo exigente restitui: homine, cuius ius in Deum ex tot cautio-

Christoph. de Origen. de Deo Pro. Tomus II.

nibus est? cuique ex illis debitorem esse dixerat responsurum putares, sed audi. & inquit, ipse: quia non potest illa meminiri, idem ipse est, & executor, & debitor. Debitum autem ex veracitate, seu impotentia mentendi, siue necessitate veracitatis in promissis implendis, nihil aliud est quam fidelitatis debitum, ex quo seipsum solum, non autem alium, ut ait Chrysologus, promissorum exactorem, aut executorem habere potest. Miseris hoc testimonium à docto aduersario nostro Falolo pro stricto iustitiæ debito Dei respectu creaturæ rationalis, sed cuique iuxta præconceptam sententiam omnia sonare consueverunt.

QVÆSTIO III.

An iustitia distributiva Deo conueniat?

Ametsi iustitia distributiva tota sua latitudine ad præmium, & pœnarum pro bene, vel secus factis distributionem æquam extendatur, hic tamen pro iustitia præmium tantum, ut à distributiva pœnarum distinguitur ex vsu DD. hac de re disputantium usurpanda fuit: à nobis præsertim, qui ex diversis principis diversimode de utraque censendum iudicamus.

CERTAMEN I.

Diverse Doctorum sententia, ubi de Sancti Thomæ mente.

1. Assumant quotquot iustitiæ commutativam in Deo asserunt, recitati à nobis q. 2. cert. 1. num. 1. duodecim, nimirum numero; & ex negantibus Deo commutativam iustitiæ viginti sex citati etiam à nobis ibidem n. 2. medio à versu ex aliis vero: quia noster Præpositus eo num. 2. sine nec iustitiæ propriam distributivam in Deo admittit, ut iam referam. De Sancto Thomæ hac in re sententia dubitatur à Doctoribus: quem plerique pro affirmante hac exploratum lect. 2. sine censent Patronum 2. ad Thim. 1. ubique explicans, quomodo sit corona proprie iustitiæ gloria, ait ibi esse gratiam in radice merendi, iustitiæ, quantum ad actum, qui procedit ex voluntate ad Heb. 6. lect. 3. circa med. Duplex est meritum: unum, quod innititur iustitiæ, & illud est meritum condigni, aliud, & c. & 1. 2. quæst. 112. articulo 3. ad 1. ex illo glossæ ad Roman. 5. Deus recipit enim, qui ad se confugit, aliter esset in eo iniquitas. Respondet: loqui de illo, qui confugit ad Deum per actum meritorium liberi arbitrii, iam per gratiam informat: quem, si non reciperet, esset contra iustitiæ, quam ipse statuit, & 2. 2. q. 61. art. 4. ad 1. de iustitia strictæ sumpta agens iustitiam ipse Dei iudicium faceret. Sed hæc tamen pro iustitia distributiva non præstant: solumque de iustitia materialiter sumpta, quatenus æqualitas inter meritum, & præmium seruatur germinem intelliguntur, quin debitum iustitiæ ex parte præmiantis, quod iustitia stricta supponit, ac requirit, vllatenus probent: immò, si postrema verba recitata ex art. illo 3. ad 1. contra iustitiæ, quam ipse statuit, nempe promissione sua, expendantur, satis ostendunt debitum fidelitatis, solum à S. Thomæ ibi in Deo recognosci ac proinde iustitiæ ab ipso lata illa, propria tamen significatione, usurpari, qua omnes virtutes exercet, & cui opponitur quævis iniquitas quam glossa in Deo admittendam aiebat & Sanctus Thomas ea periphrasi contra iustitiæ explicuit, ac defendere solum eo loci contendit.

2. Sunt tamen adhuc pro iustitia distributiva Dei in Deo d. 2. certum.